

HOTĂRÂREA CURȚII

DIN 18 ianuarie 1979¹

Ministère Public et „Chambre Syndicale des Agents Artistiques et Impresarii de Belgique“, ASBL

împotriva lui

Willy van Wesemael și alții

(Cereri pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare formulate de Tribunal de Première Instance din Tournai)

„Libera prestare a serviciilor – agenții/birouri de plasare a forței de muncă care percep comision“

Cauzele conexe 110 și 111/78

În Cauzele conexe 110 și 111/78,

având fiecare ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Tribunal de Première Instance din Tournai pentru pronunțarea, în litigiile pendinte în fața acestei instanțe, între

Cauza 110/78

1) MINISTÈRE PUBLIC

2) „CHAMBRE SYNDICALE DES AGENTS ARTISTIQUES ET IMPRESARII DE BELGIQUE“,

ASBL, cu sediul la Charleroi,

și

1) WILLY VAN WESEMAEL, Bruxelles,

2) JEAN POUPAERT, Lille (Franța),

Cauza 111/78

1) MINISTÈRE PUBLIC

2) „CHAMBRE SYNDICALE DES AGENTS ARTISTIQUES ET IMPRESARII DE BELGIQUE“,

ASBL, cu sediul la Charleroi,

¹Limba de procedură: franceza.

3) ALBERT GÉRARD, Liège,

și

1) ROMANO FOLLACHIO, Peruwelz (Belgia),

2) ROBERT LEDUC, Valenciennes (Franța),

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea dispozițiilor din Tratatul CEE referitoare la dreptul de stabilire și la alte servicii, precum și ale Directivei 67/43/CEE a Consiliului din 12 ianuarie 1967 (JO 1967, nr. 10/140),

CURTEA,

constituită din H. Kutscher, președinte, J. Mertens de Wilmars și Mackenzie Stuart, președinți de cameră, A. M. Donner, P. Pescatore, M. Sørensen, A. O'Keefe, G. Bosco și A. Touffait, judecători,

avocat general: J.-P. Warner

grefier: A. Van Houtte

pronunță prezenta

HOTĂRÂRE

1 Întrucât, prin două hotărâri, ambele din 21 martie 1978, primite la Curtea de Justiție la 8 mai 1978, Tribunal de Première Instance din Tournai a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, mai multe întrebări privind interpretarea Directivei 67/43/CEE a Consiliului din 12 ianuarie 1967 (JO nr. 10/140) și a anumitor dispoziții din Tratatul CEE referitoare la libera prestare a serviciilor;

2 aceste întrebări au fost ridicate cu ocazia a două acțiuni inițiate împotriva a două persoane stabilite în Belgia și a doi impresari artistici francezi stabiliți în Franța, care sunt acuzați că au încălcat dispozițiile articolelor 6 și 20 din Arrêté Royal belgiană din 28 noiembrie 1975 referitoare la funcționarea agențiilor de plasare a forței de muncă care percep comision pentru artiști;

3 conform acestor dispoziții, „funcționarea unei agenții de plasare a forței de muncă care percep comision pentru artiști face obiectul acordării unei licențe de către ministrul în ale cărui atribuții intră ocuparea forței de muncă“ și, „în lipsa unei convenții de reciprocitate între Belgia și țara lor, agențiile de plasare a forței de muncă care percep comision pentru artiștii străini nu pot efectua plasarea forței de muncă în Belgia, fără a utiliza o agenție de plasare a forței de muncă care percep comision și care deține o licență“;

4 în fiecare din cele două litigii, primul pârât este acuzat că a apelat, în scopul angajării unor artiști, la o agenție de plasare a forței de muncă care percepe comision, situată în Franța, al cărei operator nu deține o licență în Belgia, iar al doilea pârât că a efectuat în acest stat plasări a forței de muncă fără a fi utilizat o agenție deținătoare a unei licențe în Belgia;

5 pârâții au invocat incompatibilitatea dispozițiilor naționale menționate anterior cu tratatul, în sensul în care acestea restricționează libera prestare a serviciilor menționată la articolele 52, 55, 59 și 60;

6 întrucât, cauzele au fost conexe în scopul procedurii orale, este necesar să se mențină conexarea în scopul hotărârii;

7 întrucât activitatea în speța în cauză poate fi interpretată ca o prestare de servicii, examinarea acestor întrebări ridicate de către instanța națională trebuie să pornească în principal de la o examinare a dispozițiilor din tratat referitoare la „servicii“;

8 întrucât, prin prima întrebare se dorește să se afle dacă activitățile agențiilor de plasare a forței de muncă care percep comision pentru artiști se clasifică în grupa 839 a Clasificării internaționale ISIC, la rubrica „agenții de plasare a forței de muncă“;

9 în cazul în care s-ar răspunde afirmativ la această întrebare, se întreabă ulterior dacă activitățile agențiilor de plasare a forței de muncă care percep comisioane menționate mai sus au fost liberalizate efectiv și în mod îndreptățit prin Directiva 67/43/CEE a Consiliului din 12 ianuarie 1967;

10 în cazul în care s-ar răspunde afirmativ la întrebarea precedentă, instanța națională, prin a treia sa întrebare, dorește să afle dacă articolul 62 din tratat autorizează un stat membru să reproducă, fără a le agrava, dispozițiile discriminatorii care existau anterior în legislația acestuia;

11 în cele din urmă, în cazul în care reiese că agențiile de plasare a forței de muncă menționate nu se clasifică în grupa 839, instanța națională dorește să afle, în cea de-a patra sa întrebare, dacă Curtea confirmă interpretarea conform căreia acestea ar intra în grupa 842 „neliberalizată încă“;

12 întrucât Directiva din 12 ianuarie 1967 adoptată de Consiliu în temeiul articolelor 54 și 63 din tratat și a „Programului general pentru eliminarea restricțiilor privind libertatea de a presta servicii“ stabilit de Consiliu la 18 decembrie 1961 (JO 1962, nr. 2/32), se referă la realizarea libertății de stabilire și a libertății de a presta servicii pentru activitățile independente care intră sub incidența anumitor grupe din „Clasificarea internațională industrială standard a tuturor activităților economice“ (ISIC), stabilită de Biroul Statistic al Organizației Națiunilor Unite;

13 acest Program general, prin enumerarea în anexele sale de la I - IV a activităților a căror liberalizare trebuie să fie realizată treptat pe parcursul perioadei de tranziție, conform planificării stabilite de dispozițiile din titlul V, a reluat, pentru fiecare activitate sau grupă de activități, Clasificarea internațională menționată anterior, astfel încât aceasta să facă parte din actele comunitare în cauză;

14 întrucât prima întrebare vizează definirea clasificării activităților în litigiu în ceea ce privește grupa 839 din Clasificarea ISIC;

15 această Clasificare definește grupa 839 din clasa 82, ramura 8 („Servicii”) ca o grupă reziduală, privind „serviciile furnizate întreprinderilor n.a.p.” (neincluse în altă parte);

16 în versiunea sa detaliată stabilită în 1964, aceasta precizează în mod expres că, în cazul în care „agențiile de plasare a forței de muncă” intră sub incidența acestei grupe, „plasarea pentru personalul din teatru și de la radio” este, cu toate acestea, exclusă;

17 acest text încadrează la grupa 841 „angajarea artiștilor și a figuranților” în sectorul cinematografiei și al serviciilor auxiliare și la grupa 842 serviciile „precum agențiile de plasare a personalului din teatru”, în domeniul teatrului și al serviciilor conexe;

18 întrucât, prin prima întrebare se dorește să se afle dacă activitățile agențiilor de plasare a forței de muncă care percep comision pentru artiști se clasifică în grupa 839 a Clasificării internaționale ISIC, la rubrica „agenții de plasare a forței de muncă”;

19 întrucât reiese din cea de-a doua și cea de-a patra întrebare că instanța națională nu a ridicat problema clasificării activităților în litigiu, în cadrul ISIC, decât pentru a stabili dacă aceste activități au fost liberalizate în sensul dispozițiilor articolului 59 din tratat cu privire la libertatea de a presta servicii;

20 expresia „neliberalizată încă” care apare în întrebarea a patra, la final, lasă să se presupună că, adresând această întrebare, instanța națională a plecat de la premisa conform căreia liberalizarea acestor activități nu poate fi considerată drept realizată, chiar după perioada de tranziție, decât în măsura în care este prevăzută într-un act comunitar, precum Directiva 67/43/CEE a Consiliului;

21 în cadrul cooperării judiciare instituite prin articolul 177 între instanțele naționale și Curtea de Justiție, chemate să contribuie direct și reciproc la aplicarea uniformă a dreptului comunitar în toate statele membre, Curtea poate deduce din formularea întrebărilor adresate de instanța națională – având în vedere datele prezentate de aceasta – și, în special problema de ordin general pe care a adresat-o, a „conformității Arrêté Royal în litigiu cu Tratatul de la Roma” – elementele de drept comunitar necesare pentru ca această instanță să poată rezolva problema juridică în care aceasta a fost sesizată, în conformitate cu dreptul comunitar;

22 prin urmare, trebuie examinat, în speță, dacă, și în ce măsură, activitățile în cauză sunt liberalizate în sensul articolelor 59 - 66 din tratat, chiar în absența unui act comunitar adoptat de Consiliu, precum directiva menționată anterior;

23 întrucât această întrebare trebuie să fie rezolvată în cadrul întregului capitol referitor la servicii, având în vedere, în plus, de dispozițiile privind dreptul de stabilire la care se face trimitere la articolul 66;

24 întrucât în temeiul articolului 59 alineatul (1) din tratat, „ . . se elimină treptat în cursul perioadei de tranziție restricțiile privind libertatea de a presta servicii în cadrul Comunității cu privire la resortisanții statelor membre ale Comunității . . .”;

25 prevăzând că libertatea de a presta servicii trebuie realizată la sfârșitul perioadei de tranziție, această dispoziție, interpretată în lumina articolului 8 alineatul (7) din tratat impune o obligație de rezultat precisă, a cărei executare trebuie să fie facilitată, dar nu și condiționată, de punerea în aplicare a unui program de măsuri progresive;

26 prin urmare, reiese că dispozițiile articolului 59 din tratat, al cărui punere în aplicare trebuia realizată treptat, în cursul perioadei de tranziție, prin intermediul directivelor menționate la articolul 63, au devenit direct și necondiționat aplicabile la expirarea perioadei menționate;

27 întrucât aceste dispoziții, care impun libertatea de a presta servicii, prevăd eliminarea oricărei discriminări împotriva prestatorului pe baza cetățeniei acestuia sau a circumstanței de a se fi stabilit într-un stat membru altul decât cel în care prestarea trebuie furnizată;

28 având în vedere natura specială a prestărilor de servicii, precum plasarea artiștilor, nu se poate considera totuși incompatibile cu tratatul solicitările specifice impuse prestatorilor, care sunt motivate prin aplicarea de norme profesionale justificate de interesul general sau de necesitatea de a asigura protecția artistului, care îi revin oricărei persoane stabilite pe teritoriul statului menționat, în măsura în care prestatorul nu ar face obiectul cerințelor similare în statul membru în care este stabilit;

29 atunci când exercitarea activității de plasare a forței de muncă în cauză este condiționată, în statul în care este prestația este furnizată, de emiterea unei licențe, precum și de monitorizare din partea autorităților competente, acest stat, cu toate acestea, fără a risca să nu ia în considerare dispozițiile articolului 59 din tratat, nu poate impune prestatorilor stabiliți într-un alt stat membru, fie să respecte astfel de condiții, fie să utilizeze un titular de licență, în cazul în care o astfel de cerință se dovedește în mod obiectiv necesară în vederea garantării respectării normelor profesionale și a asigurării protecției menționate;

30 o astfel de cerință nu se dovedește în mod obiectiv necesară, atunci când prestarea este efectuată de către un agenție de plasare a forței de muncă care intră sub incidența administrației publice dintr-un stat membru, sau când prestatorul, stabilit într-un alt stat membru, deține în acel stat membru o licență emisă în condiții comparabile cu cele cerute de

stat sau este furnizată prestarea și activitățile sale fac obiectul, în primul stat, al unei monitorizări corespunzătoare cu privire la toată activitatea de plasare a forței de muncă, oricare ar fi statul membru destinat al prestării;

31 întrucât, guvernul belgian susține că activitatea de plasare a forței de muncă în cauză intră sub incidența dispozițiilor Convenției nr. 96 a Organizației Internaționale a Muncii privind agențiile de plasare a forței de muncă care percep comision, revizuită la Geneva la 1 iulie 1949, care permite adoptarea de măsuri de control cu privire la aceste agenții de către autoritățile competente;

32 conform declarațiilor guvernului belgian, această convenție, aprobată în Belgia prin Legea din 3 martie 1958, ar fi „respectată cu strictețe prin Arrêté Royal din 28 noiembrie 1975 care prevede ca principiu general că operarea agențiilor de plasare a forței de muncă care percep comision este interzisă (articolul 2) și care nu admite decât o singură «derogare» de la acest principiu general, care vizează exclusiv agențiile de plasare a forței de muncă care percep comisioane pentru artiști cu condiția expresă ca operarea acestora să respecte cele mai stricte condiții legale prevăzute“;

33 întrucât convenția internațională menționată anterior prevede principiul general de interdicție al agențiilor de plasare a forței de muncă care percep comision în scopuri lucrative și, în acest scop, prevede la articolul 3 alineatul (1) că aceste agenții „urmează să fie eliminate într-o perioadă limitată stabilită de autoritatea competentă“;

34 pe de altă parte, articolul 5 alineatul (1) din convenție prevede că „derogări de la dispozițiile articolului 3 din convenție se acordă în mod excepțional de către autoritatea competentă în ceea ce privește categoriile de persoane definite clar de către legislația națională, a căror plasare nu poate fi realizată în mod convenabil în cadrul serviciului public de ocupare a forței de muncă.“ . . .;

35 astfel, deoarece menținerea agențiilor de plasare a forței de muncă care percep comision nu corespunde unei obligații care decurge din Convenția nr. 96, guvernul belgian nu se poate prevala de aceasta pentru a elimina dispozițiile din tratat în materie de libertate de a presta servicii;

36 obligațiile care decurg din Convenția nr. 96 nu pot fi considerate drept motiv pentru a nu aplica dispozițiile dreptului comunitar în sectorul în cauză;

37 în plus, nimic din convenție nu împiedică un stat membru care utilizează derogarea prevăzută la articolul 5 să aplice această dispoziție cu privire la un prestator stabilit într-un alt stat membru, în condiții care respectă articolul 59 din tratat, precum cele indicate mai sus;

38 în afară de aceasta, din articolul 20 din Arrêté belgian din 28 noiembrie 1975 reiese că, în caz de convenție de reciprocitate între Belgia și țara lor, agențiile de plasare a forței de muncă pentru artiști străini pot efectua plasarea forței de muncă în Belgia, fără a utiliza o agenție de plasare a forței de muncă cu plată care deține o licență belgiană;

39 Întrucât, pentru toate aceste motive, este necesar să se răspundă că atunci când exercitarea activității agențiilor de plasare a forței de muncă care percep comision pentru artiști este condiționată, în statul în care se furnizează prestarea, de emiterea unei licențe, acest stat nu poate impune prestatorilor stabiliți într-un alt stat membru, fie să respecte această condiție, fie să utilizeze o agenție de plasare a forței de muncă care percepe comision care deține o licență atunci când prestarea este efectuată de către o agenție de plasare a forței de muncă care intră sub incidența administrației publice dintr-un stat membru, sau prestatorul deține în statul membru în care este stabilit o licență emisă în condiții comparabile cu cele cerute de statul în care prestarea este furnizată și activitățile sale fac obiectul, în primul stat, al unei monitorizări corespunzătoare, cu privire la toată activitatea de plasare a forței de muncă, oricare ar fi statul membru destinat al prestării.

Cu privire la cheltuielile de judecată

40 Întrucât cheltuielile efectuate de către guvernul belgian și Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări;

41 Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental în urmărirea penală înaintea instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se asupra întrebărilor pe care i le-a adresat Tribunal de Première Instance din Tournai prin hotărârile din 21 martie 1978, hotărăște:

1) Agențiile de plasare a forței de muncă care percep comision pentru artiști nu se clasifică în grupa 839 a Clasificării internaționale ISIC, la rubrica „agenții de plasare a forței de muncă“.

2) Dispozițiile articolului 59 din tratat, a cărui punere în aplicare trebuia realizată treptat, în cursul perioadei de tranziție, prin intermediul directivelor menționate la articolul 63, au devenit direct și necondiționat aplicabile la expirarea perioadei menționate.

3) Atunci când exercitarea activității agențiilor de plasare a forței de muncă care percep comision pentru artiști este condiționată, în statul în care se furnizează prestarea, de emiterea unei licențe, acest stat nu poate impune prestatorilor stabiliți într-un alt stat membru, fie să respecte această condiție, fie să utilizeze o agenție de plasare a forței de muncă care percepe comision care deține o astfel de licență atunci când prestarea este efectuată de către o agenție de plasare a forței de muncă care intră sub incidența

administrației publice dintr-un stat membru, sau prestatorul deține în statul membru în care este stabilit o licență emisă în condiții comparabile cu cele cerute de statul în care prestarea este furnizată și activitățile sale fac obiectul, în primul stat, al unei monitorizări corespunzătoare, cu privire la toată activitatea de plasare, a forței de muncă oricare ar fi statul membru destinat al prestării.

Kutscher Mertens de Wilmars Mackenzie Stuart Donner Pescatore
Sørensen O'Keeffe Bosco Touffait

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 18 ianuarie 1979.

Grefier

A. Van Houtte

Președinte

H. Kutscher